Zekât İbadeti Ve Sosyal Yardımlaşma
Gönderen Kadir Hatipoglu - Haziran 16 2017 02:50:08

                                          İNDİR
آمِنُوا
بِاللَّهِ
وَرَسُولِهِ
وَأَنفِقُوا
مِمَّا
جَعَلَكُم
مُّسْتَخْلَفِينَ فِيهِ
فَالَّذِينَ
آمَنُوا
مِنكُمْ
وَأَنفَقُوا
لَهُمْ
أَجْرٌ
كَبِيرٌ:
           MEALİ :
     “Allah'a ve Resulü’ne iman edin. Sizi, üzerinde tasarrufa yetkili kıldığı şeylerden harcayın. Sizden iman edip de (Allah rızası için) harcayan kimselere büyük mükâfat vardır.”   (HADÎD SURESİ – 7. AYET)   İslâm’ın beş temel esasından biri olan zekât, hicretin ikinci yılında Medine’de farz kılınmış olup, belli özelliklere sahip malın bir kısmının Allah rızası için belirli kişilere verilmesi demektir. Yüce Allah şöyle buyurur:
وَأَقِيمُواْ الصَّلاَةَ
وَآتُواْالزَّكَاةَ
وَارْكَعُواْ مَعَ
الرَّاكِعِينَ:   “Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin...”   (BAKARA SURESİ – 43. AYET)   Peygamberimiz (SAV) de şöyle buyuruyor: “İslâm beş esas üzerine kurulmuştur. Allah’tan başka ilâh bulunmadığına, Muhammed’in Allah’ın Resulü olduğuna şahadet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, haccetmek ve Ramazan orucunu tutmak.”
     Namaz, oruç gibi bedenî ibadetler, Allah’ın ihsan ettiği hayat ve sıhhat gibi nimetlerin şükrü; zekât ve sadaka-i fıtır gibi malî ibadetler ise mal nimetinin şükrüdür. ZEKÂTIN ÖNEMİ
     Zekât, Kur’an ve hadislerde çok defa namazla birlikte zikredilmektedir. Yüce Allah, hidayete ermenin ve ahirette müjdelenen mükâfata nail olmanın namaz ve zekâtla olacağına işaret etmiş, Kur’an-ı Kerim’in, namazı kılan, zekâtı veren ve ahirete kesin olarak inanan müminlere

müjde ve hidayet rehberi olduğunu haber vermiştir:
هُدًى
وَبُشْرَىلِلْمُؤْمِنِينَ:الَّذِينَ
يُقِيمُونَ
الصَّلَاةَ
وَيُؤْتُونَ
الزَّكَاةَ
وَهُم
بِالْآخِرَةِ هُمْ
يُوقِنُونَ:
     “İman eden müminler için bir hidayet rehberi ve bir müjdedir.
Onlar ki, namazı kılarlar, zekâtı verirler ve ahirete de kesin olarak inanırlar.”
   (NEML SURESİ – 2/3. AYET)   Zekât vermek, “muttaki” ve “Muhsin” müminlerin vasıflarındandır.   Kur’an-ı Kerim, kurtuluşa erecek müminlerin özellikleri sayarken şöyle buyurur: قَدْ
أَفْلَحَ
الْمُؤْمِنُونَ:الَّذِينَ
هُمْ فِي
صَلَاتِهِمْ
خَاشِعُونَ:
وَالَّذِينَ
هُمْ عَنِ
اللَّغْوِ
مُعْرِضُونَ:
وَالَّذِينَ
هُمْ
لِلزَّكَاةِفَاعِلُونَ:
      “Onlar zekât (verecek hâle gelmek) için çalışan kimselerdir.”   (MÜ’MİNÛN SURESİ – ¼. AYET)   Buna karşılık Kur’an’da müşriklerin vasıflarından birinin, zekât vermemek olduğu haber verilmektedir: قُلْ
إِنَّمَا
أَنَا بَشَرٌ
مِّثْلُكُمْ
يُوحَى
إِلَيَّ
أَنَّمَا
إِلَهُكُمْ
إِلَهٌ
وَاحِدٌ

فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ
وَاسْتَغْفِرُوهُ
وَوَيْلٌ
لِّلْمُشْرِكِينَ:
الَّذِينَ
لَا
يُؤْتُونَ
الزَّكَاةَ
وَهُم
بِالْآخِرَةِ هُمْ
كَافِرُونَ:
     “De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Bana ilâhınızın bir tek İlâh olduğu vahy olunuyor. Artık O’na yönelin, O’ndan mağfiret dileyin. Ortak koşanların vay haline! Onlar zekâtı vermezler; ahireti inkâr edenler de onlardır.”   (FUSSİLET SURESİ – 6/7. AYETLER)   Zekât, geçici olan malı, kalıcı yapmanın en güzel yoludur. Nitekim Sevgili Peygamberimiz (SAV),şöyle buyuruyor: “İnsanoğlu “malım, malım” der durur. Hâlbuki senin malın; sadece yiyip tükettiğin veya giyip eskittiğin, ya da sadaka olarak verip kalıcı yaptığındır.”   Bu sebeple Kur’an, şöyle buyurur: آمِنُوا
بِاللَّهِ
وَرَسُولِهِ
وَأَنفِقُوا
مِمَّا
جَعَلَكُم
مُّسْتَخْلَفِينَ فِيهِ
فَالَّذِينَ
آمَنُوا
مِنكُمْ
وَأَنفَقُوا
لَهُمْ
أَجْرٌ
كَبِيرٌ:   “Allah’a ve Resulüne iman edin ve sizi üzerinde tasarrufa yetkili kıldığı maldan, Allah yolunda harcayın. İçinizden iman edip de Allah yolunda harcayanlar var ya onlar için büyük bir mükâfat vardır.”   (HADÎD SURESİ – 7. AYET)   Hz. Peygamber (SAV), muhtaçlara yardım etmenin mükâfatı ile ilgili olarak şöyle buyurur: “Bir kişi temiz (helâl) olan malından sadaka verirse -Allah sadece temizi kabul eder- bir tek hurma bile olsa, Rahman onu sağ eline alır ve sizin bir buzağıyı veya tayı büyüttüğünüz gibi onu, dağdan daha büyük oluncaya kadar büyütür.”   “Sadaka

Rabbin öfkesini söndürür ve kötü ölümü bertaraf eder.” ZEKÂTIN BİREYSEL VE TOPLUMSAL HEDEFLRİ   Zekâtın ibadet manasının yanında, yüce insanî hedefleri, üstün ahlâkî değerleri ve iktisadî gayeleri vardır. Kur’an-ı Kerim, şöyle buyurur: خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِم بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلاَتَكَ سَكَنٌ لَّهُمْ وَاللّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ:   “Onların mallarından, kendilerini temizleyeceğin, arıtıp yücelteceğin bir sadaka al ve onlar için dua et; çünkü senin duan onlara huzur verir. Allah işitendir, bilendir” (TEVBE SURESİ – 103. AYET)   Ayette geçen temizliğin, bireysel arınma, toplumsal arınma ve malın temizlenmesi şeklinde üç boyutu vardır. Zekât; kişinin, cimrilik, bencillik gibi kötü huylardan arınmasına vesile olur. Kişi cimriliğin esiri olunca, yalnız kendini düşünür, bütün değerlerini bu duyguya kurban edebilir. Bunun hırsla birleşmesi ise, büyük bir felakettir. Sevgili Peygamberimiz (SAV, şöyle buyuruyor: “Nefsin hırs ve cimriliğinden sakının. Çünkü sizden öncekiler hırs ve cimrilikleri sebebiyle helâk olmuşlardır. Bu duyguları kendilerine emrettiği için cimri kesilmişler, akrabalık bağlarını kesmişler ve bozgunculuk çıkarmışlardır.”   Bunun için Hz. Peygamber (SAV), bir müminin cimri olamayacağına şöyle işaret eder: “İman ile cimrilik, kulun kalbinde birleşmez.”   Hz Peygamber (SAV)’in kendisi de cimrilikten Allah’a sığınmıştır.   Kur’an-ı Kerim şöyle buyurur: وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةًمِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ

خَصَاصَةٌوَمَن يُوقَ
شُحَّ
نَفْسِهِ
فَأُوْلَئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ:   “…Kendileri son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden, hırsından korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.”   (HAŞR SURESİ – 9. AYET)   Zekât ise, fertleri maddeye karşı aşırı düşkünlükten koruyan, cimrilikten arındıran bir ibadettir. Nitekim Rasülüllah (SAV) Efendimiz, şöyle buyuruyor: “Zekâtı veren, misafiri ağırlayan ve sıkıntı zamanında veren, nefsinin cimriliğinden kurtulmuştur.” ZEKÂT VE SOSYAL BÜNYE   Zekât, kişisel arınmaya vesile olmasının yanında, toplumsal arınmaya, sosyal bünyenin sağlıklı bir şekilde gelişmesine de hizmet eder. Toplum varlığının sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için, toplumsal denge ve barışın bir şekilde sağlanması; toplumu oluşturan bireyler arasında gerilime yol açabilecek etkenlerin giderilmesi gerekir. Bir toplumda zengin ve fakirlerin bulunması doğal olmakla birlikte, bunların birbirlerinin haklarını gözetmemesi ve bu durumun toplumda gerilim ve gerginlik sebebi olması doğal kabul edilemez. Bunun için, zengin ile fakir arasındaki ekonomik düzey farkının uçuruma dönüşmemesi, ayrıca gerilimin alınarak, kutuplaşma ve düşmanlık oluşmasının engellenmesi gerekir. Bu noktada zekâtın son derece etkili olacağı açıktır. Ancak ihtiyaç içinde kıvranan fakirin, ekonomik düzeyi yüksek kişileri, kendi dert ve sıkıntılarıyla ilgilenmeden refah içinde, zevk ve eğlenceyle hayatlarını geçirdiklerini görmesi, onları kıskanmasına yol açabilir. Bunun daha ileri boyutları ise, kin ve düşmanlığa kadar uzanabilir. İslâm dini, servetin toplumun bir kesiminin elinde dolaşan bir saltanat olmasını istememektedir. Kur’an, bunu şöyle ifade eder: مَّا
أَفَاء
اللَّهُ
عَلَى
رَسُولِهِ
مِنْ أَهْلِ
الْقُرَى
فَلِلَّهِ
وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي
الْقُرْبَى
وَالْيَتَامَى
وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ
السَّبِيلِ
كَيْ لَا
يَكُونَ
دُولَةً

بَيْنَ
الْأَغْنِيَ&#15
75;ء مِنكُمْ
وَمَا
آتَاكُمُ
الرَّسُولُ
فَخُذُوهُ
وَمَانَهَاك&#16
15;مْ عَنْهُ
فَانتَهُوا
وَاتَّقُوا
اللَّهَ
إِنَّ
اللَّهَ
شَدِيدُ
الْعِقَابِ:
“Allah’ın, (fethedilen) ülkeler halkından Peygamberine verdiği ganimetler, Allah, Peygamber, yakınları, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir. Böylece o mallar, içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir devlet olmaz. Peygamber size ne verdiyse onu alın, size ne yasakladıysa ondan da sakının. Allah’tan korkun. Çünkü Allah’ın azabı çetindir.”   (HAŞR SURESİ – 7. AYET)   Bu bağlamda zekât, serveti sadece zenginlerin ellerindeki bir güç olmaktan çıkarıp, fakir ve muhtaçlarında istifadesine sunmakta; zengin ile fakir arasında bir köprü oluşturmaktadır. Böyle olunca da, İslâm’daki sosyal dayanışmada önemli bir rol üstlenmektedir. İhtiyaç sahipleri, fakirler, miskinler, borçlular, yolda kalmışlar zekât vasıtasıyla gözetilmekte, âdeta onlara sosyal güvenlik sağlanmaktadır. Bu ise, toplumun fakir kesimini kıskançlık ve kinden korumakta, sermaye düşmanlığını ortadan kaldırmaktadır. ZEKÂT VE EKONOMİK HAYAT   İslâm, servetin toplumun istifadesinden çekilerek atıl bir hâle getirilmesini hoş karşılamaz. Kur’an-ı Kerim şöyle buyuruyor: يَا
أَيُّهَا
الَّذِينَ
آمَنُواْ
إِنَّ
كَثِيراً
مِّنَ
الأَحْبَارِ
وَالرُّهْبَ&#15
75;نِ
لَيَأْكُلُو&#16
06; أَمْوَالَ
النَّاسِ
بِالْبَاطِل&#16
16;
وَيَصُدُّون&#16
14; عَن سَبِيلِ
اللّهِ

وَالَّذِينَ
يَكْنِزُونَ
الذَّهَبَ
وَالْفِضَّة&#16
14; وَلاَ
يُنفِقُونَه&#16
14;افِي سَبِيلِ
اللّهِ
فَبَشِّرْهُ&#16
05; بِعَذَابٍ
أَلِيمٍ:
يَوْمَ
يُحْمَىعَلَ&#16
10;ْهَا فِي
نَارِ
جَهَنَّمَ
فَتُكْوَى
بِهَا
جِبَاهُهُمْ
وَجُنوبُهُم&#16
18;
وَظُهُورُهُ&#16
05;ْ هَـذَا مَا
كَنَزْتُمْ
لأَنفُسِكُم&#16
18; فَذُوقُواْ
مَا كُنتُمْ
تَكْنِزُونَ:
      “…Altın ve gümüşü biriktirip gizleyerek, onları Allah yolunda harcamayanları elem dolu bir azapla müjdele. O gün, biriktirdikleri cehennem ateşinde kızdırılacak ve alınları, böğürleri, sırtları bunlarla dağlanacak, ‘işte bu, kendiniz için biriktirip sakladığınız şeylerdir. Haydi, tadın bakalım biriktirip sakladıklarınızı!’ denilecektir.” (TEVBE SURESİ – 34/35. AYETLER)   Yüce dinimiz, zekât vasıtasıyla bunun önüne geçmek, en azından bunun bir miktarıyla toplumu yararlandırmak istemiştir. Şöyle ki; elde atıl tutulup yatırıma yönlendirilmeyen sermaye, yıldan yıla zekât sebebiyle eriyecektir. Nitekim hadis kaynaklarımızda yer alan bir haber buna şöyle işaret etmektedir: “Yetimlerin mallarıyla ticaret yapınız ki, zekât onların malını yeyip bitirmesin.”   Her yıl servetinin %2,5’unu vermek zorunda olan zengin, malının eriyip yok olmasını engellemek için onu atıl olarak bekletmeyecek, iktisadî hayata katılarak servetini işletecektir. Bu da ekonomik hayata canlılık getirecek, toplumun refahına katkıda bulunacaktır. Zekât, kişilerin ve toplumun arınmasını sağladığı gibi, malın başkalarının hakkından temizlenmesini de sağlar. Kur’an-ı Kerim, zenginin malında fakirin hakkının bulunduğunu şöyle ifade eder:
وَفِي
أَمْوَالِهِ&#16
05;ْ حَقٌّ
لِّلسَّائِل&#16

16;
وَالْمَحْرُومِ:   “Onların mallarında, muhtaç ve yoksullar için bir hak vardır.” (ZÂRİYAT SURESİ – 19. AYET)   Fakirler için ayrılan bu hakkın malda kalması onu kir ve ayrılıp verilmedikçe mal temizlenmez. Buna karşılık zekâtının verilmemesi hâlinde, başkasının hakkından temizlendiği için bereketlenir. Hz. Peygamber (SAV), şöyle buyurur: “Her sabah iki melek yeryüzüne iner ve biri, “Allah’ım, Senin yolunda harcayana, harcadığının yerine yenilerini ver!”, diğeri ise, “Allah’ım, cimrilik yapıp vermeyenlerin mallarını telef et.” diye dua eder.”   Zenginin malındaki bu hakkın sahiplerine verilmemesi, o malı kirlettiği gibi, Allah’ın gazabını da çeker. Nitekim Kur’an-ı Kerim şöyle buyuruyor:
وَمِنْهُم
مَّنْ
عَاهَدَ
اللّهَ
لَئِنْ
آتَانَا مِن
فَضْلِهِ
لَنَصَّدَّقَنَّ
وَلَنَكُونَنَّ مِنَ
الصَّالِحِينَ: فَلَمَّا
آتَاهُم مِّن
فَضْلِهِ
بَخِلُواْ
بِهِ
وَتَوَلَّواْ وَّهُم
مُّعْرِضُونَ:
فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقاً
فِي
قُلُوبِهِمْ
إِلَى يَوْمِ
يَلْقَوْنَهُ بِمَا
أَخْلَفُواْاللّهَ مَا
وَعَدُوهُ
وَبِمَا
كَانُواْ
يَكْذِبُونَ:   “İçlerinden, ‘eğer Allah bize lütuf ve

kereminden verirse, mutlaka bol bol sadaka veririz ve mutlaka sâlihlerden oluruz.’ diye Allah’a söz verenler de vardır. Fakat Allah lütuf ve kereminden onlara verince, cimrilik ettiler ve yüz çevirerek dönüp gittiler. Allah’a verdikleri sözü tutmadıkları ve yalan söyledikleri için O da kalplerine, kendisiyle karşılaşacakları güne kadar (sürecek) bir nifak soktu.” (TEVBE SURESİ – 75/77. AYETLER)   Kur’an’da zekâtın fakir ve muhtaçların bir hakkı olarak belirtilmesinin sonuçlarından biri de, zekât alanın rencide edilmesini, verenin de bundan dolayı övünme ve başa kakmasını engellemektir. Esasen Kur’an, başa kakmanın, yapılan hayrın boşa gitmesine sebep olacağını haber vermekte, güzel bir söz ve bağışlamanın, peşinden gönül kıran bir sadakadan daha hayırlı olduğunu bildirmektedir. Kur’an şöyle ifade eder: قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّن صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَاأَذًى وَاللّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ:يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ لاَ تُبْطِلُواْصَدَقَاتِكُم بِالْمَنِّ وَالأذَى كَالَّذِي يُنفِقُ مَالَهُ رِئَاء النَّاسِ وَلاَ يُؤْمِنُ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْداً لاَّ يَقْدِرُونَ

عَلَىشَيْءٍ
مِّمَّا
كَسَبُواْ
وَاللّهُ لاَ
يَهْدِي
الْقَوْمَ
الْكَافِرِينَ:   “Güzel söz ve bağışlama, arkasından incitme gelen sadakadan daha iyidir. Allah zengindir, acelesi de yoktur. Ey iman edenler! Allah’a ve ahiret gününe inanmadığı halde malını gösteriş için harcayan kimse gibi, başa kakmak ve incitmek suretiyle, yaptığınız hayırlarınızı boşa çıkarmayın. Böylesinin durumu, üzerinde biraz toprak bulunan düz kayaya benzer ki, sağanak bir yağmur isabet etmiş de onu çıplak pürüzsüz kaya haline getirivermiştir. Bunlar kazandıklarından hiçbir şeye sahip olamazlar. Allah, kâfirleri doğru yola iletmez.”   (BAKARA SURESİ – 263/264. AYETLER)   Peygamber Efendimiz (SAV), zekâtı verilmeyen malın, ahirette kişinin aleyhine olacağına işaret ederek şöyle buyurur: “Allah bir kimseye bir mal verir de bu kişi zekâtını vermezse, kıyamet gününde o mal onun önüne, gözlerinin üstü noktalı, zehirin fazla oluşundan dolayı tüysüz, son derece korkunç, yaşlı bir erkek yılan olarak çıkarılır. Bu yılan o kimsenin boynuna dolanır, avurtlarından yakalar, sonra adama, ‘ben senin malınım, ben senin hazinenim.’ der.” buyurdu ve:
وَلاَيَحْسَبَنَّ
الَّذِينَ
يَبْخَلُونَ
بِمَا
آتَاهُمُ
اللّهُ مِن
فَضْلِهِ
هُوَ
خَيْراًلَّهُمْ بَلْ هُوَ
شَرٌّ
لَّهُمْ
سَيُطَوَّقُونَ مَا
بَخِلُواْ
بِهِ يَوْمَ
الْقِيَامَةِوَلِلّهِ
مِيرَاثُ
السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ
وَاللّهُ
بِمَا
تَعْمَلُونَ

خَبِيرٌ:   “Allah’ın kendilerine lütfundan verdiği nimetlerde cimrilik edenler, bunun kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Hayır! O kendileri için bir şerdir. Cimrilik ettikleri şey de kıyamet gününde boyunlarına dolanacaktır…” (ÂLİ-İMRAN SURESİ – 180. AYET) Ayetini okudu.   Hz. Peygamber (SAV), zekâtını vermeyenlerin ahiretteki cezası ile ilgili olarak şöyle buyurur: “Altını, gümüşü olup da fakirin hakkını vermeyen kişinin bu biriktirdiği mal, kıyamet günü cehennemde toplanır ve kızdırılarak, yanı, alnı ve sırtı dağlanır. Soğudukça tekrar kızdırılır. Bu, elli bin yıl sürecek uzun kıyamet gününde bütün insanların hesabı görülüp, gideceği yer belli oluncaya kadar devam eder.” Ashab-ı Kiram sorar:“Ya Rasülallah, sığırı, davarı olanın durumu nasıl olacak?” Hz Peygamber (SAV) şöyle cevap verdi: “Sığırı, davarı olup da fakirin hakkını vermeyen kişi, kıyamet gününde, geniş ve düz bir alana konulur, zekâtını vermediği hayvanlar boynuzlarında bir kıvrıklık ve kırıklık olmaksızın, her şeyi tam olarak gelir ve sahiplerini boynuzlarıyla süser, tırnaklarıyla çiğnerler. Biri geçtiğinde diğeri gelir. Bu, elli bin yıl sürecek uzun kıyamet gününde bütün insanların hesabı görülüp, cennete mi cehenneme mi gideceği belli oluncaya kadar devam eder.” ZEKÂTLA MÜKELLEF OLMANIN ŞARTLARI   Bir kişinin zekât vermekle mükellef olması için Müslüman, akıllı, ergenlik çağına erişmiş ve hür olması; borcundan ve temel ihtiyaçlarından fazla nisap miktarı, artıcı özelliği olan mala sahip olması ve bu malı kazanmasının üzerinden bir yıl geçmiş olması gerekir. Buna göre, akıllı olmayan ve bulûğ çağına erişmemiş olan kişiler, dinen mükellef olmadıklarından zekât ile sorumlu değillerdir. Ancak zekât, fakirlerin hakkı olduğu için, veli veya vasileri, bu kişilerin malından zekât vermelidirler. ZEKÂTA TÂBİ MALLAR VE ŞARTLARI   Zekâta tâbi mallar Kur’an-ı Kerim’de, altın, gümüş, toprak mahsulleri, elde edilen kazançlar, madenler ve benzeri yeraltı servetleri ile diğer mallar şeklinde belirlenmiştir. Ancak bu malların, temel ihtiyaçlarından fazla ve nisap miktarı olması gerekir. Nitekim Kur’an, şöyle buyuruyor: وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ:   “Neyi infak edeceklerini sana soruyorlar, de ki, artanı...”   (BAKARA SURESİ – 219. AYET)   Zekâttan muaf tutulan temel ihtiyaçlar; insanın kendisinin ve bakmakla yükümlü bulunduğu kişilerin hayatını sağlıklı ve güvenli bir şekilde devam ettirebilmesi için vazgeçilmez olan şeylerdir. Genel olarak, barınma, ulaşım, ev eşyası, gıda, giysi, sanat ve mesleğe ait alet ve makineler, ilim için edinilen kitaplar, sağlık giderleri, elektrik, su, telefon gibi cari harcamalar ve benzeri şeyler, temel ihtiyaç içerisinde değerlendirilir.   Bu ihtiyaçları karşılamak için ayrılan para da, temel ihtiyaç kapsamında değerlendirildiğinden, zekâta tabi değildir. Ancak barınma, işyeri ve ulaşım gibi temel ihtiyaçları karşılamak için gerek duyulan menkul veya gayrimenkulların mülkiyetine sahip olmak zorunlu değildir. Çünkü bu ihtiyaçlar, kira, iare veya başka bir yolla da

karşılanabilir. Bu nedenle ev, araba, dükkân gibi menkul veya gayrimenkulleri satın almak üzere biriktirilen paranın, bu şeyleri almak için kanalize edilmediği sürece zekâtının verilmesi gerekir.   Nisap ise, zekât, sadaka-i fıtır gibi ibadetlerle mükellef olmak için konulan asgarî zenginlik ölçüsüdür. Bu ölçü, Hz. Peygamber (SAV) tarafından, o dönem İslâm toplumunun ortalama hayat standardı göz önünde bulundurularak; 561 gr. gümüş; 80,18 gr. altın; 40 koyun veya keçi, 30 sığır, 5 deve; 650 kg. tahıl şeklinde belirlenmiştir. Alacaklar kişinin mal varlığından olduğu için, geri ödeneceği kesin olan alacakların zekâtının ödenmesi gerekir. Ancak inkâr edilen veya geri alınma ihtimali olmayan alacakların zekâtının verilmesi gerekmez. Şayet böyle bir alacak daha sonra ödenirse, alacaklı bu tarihten itibaren zekât mükellefi olur; geçmiş yıllar için zekât ödemez. ZEKÂT ORANLARI   Genel olarak malların zekâtı kırkta bir oranındadır. Ancak tarım ürünlerinde masraflı olup olmamasına göre yirmide bir veya onda bir oranında; hayvanlarda ise özel olarak hayvanın cinsine göre ayrı ayrı belirlenmiştir. ZEKÂT VERMENİN ZAMANI VE ŞEKLİ   Zekât vermenin belli bir ayı yoktur. Zekât vermekle yükümlü olanların, yükümlü oldukları andan itibaren en kısa zamanda zekâtlarını vermeleri uygun olur. Nitekim Kur’an, şöyle buyuruyor: وَأَنفِقُوا مِن مَّا رَزَقْنَاكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ الصَّالِحِينَ:   “Herhangi birinize ölüm gelip de, ‘Ey Rabbim! Beni yakın bir zamana kadar geciktirsen de sadaka verip iyilerden olsam!’demeden önce, size rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allah yolunda harcayın.” (MÜNÂFİKÛN SURESİ – 10. AYET)   Zekâtın, kişinin kendinin beğenmediği veya eskiyip atılacak hâle gelen eşyadan olmaması gerekir. Kur’an, şöyle buyuruyor: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ أَنفِقُواْ مِن طَيِّبَاتِ

مَا
كَسَبْتُمْ
وَمِمَّا
أَخْرَجْنَالَكُم مِّنَ
الأَرْضِ
وَلاَ
تَيَمَّمُواْ الْخَبِيثَ
مِنْهُ
تُنفِقُونَ
وَلَسْتُم
بِآخِذِيهِ
إِلاَّ أَن
تُغْمِضُواْ
فِيهِ
وَاعْلَمُواْ أَنَّ اللّهَ
غَنِيٌّ
حَمِيدٌ:
 “Ey iman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve yerden sizin için çıkardıklarımızdan Allah yolunda harcayın. Kendinizin göz yummadan alıcısı olmayacağınız bayağı şeyleri vermeye kalkışmayın ve bilin ki, Allah zengindir, övülmeye lâyık olandır.”   (BAKARA SURESİ – 267. AYET) لَن
تَنَالُواْ
الْبِرَّ
حَتَّى
تُنفِقُواْ
مِمَّا
تُحِبُّونَ
وَمَا
تُنفِقُواْ
مِن
شَيْءٍفَإِنَّ اللّهَ بِهِ
عَلِيمٌ:
“Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz.” (ALİ-İMRAN SURESİ – 92. AYET) ZEKÂTIN SARF YERLERİ
      Zekâtın kimlere verilebileceği Kur’an-ı Kerim'de bildirilmektedir: إِنَّمَا
الصَّدَقَاتُ
لِلْفُقَرَاء
وَالْمَسَاكِينِ
وَالْعَامِل&#16

16;ينَ
عَلَيْهَا
وَالْمُؤَلّ&#16
14;فَةِ
قُلُوبُهُمْ
وَفِي
الرِّقَابِ
وَالْغَارِم&#16
16;ينَ وَفِي
سَبِيلِ
اللّهِ
وَابْنِ
السَّبِيلِ
فَرِيضَةً
مِّنَ اللّهِ
وَاللّهُ
عَلِيمٌ
حَكِيمٌ:
“Sadakalar (zekâtlar), Allah’tan bir farz olarak ancak fakirler, düşkünler, zekât toplayan memurlar, kalpleri İslâm’a ısındırılacak olanlarla (özgürlüğe kavuşturulacak) köleler, borçlular, Allah yolunda cihad edenler ve yolda kalmış yolcular içindir. Allah hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.”   (TEVBE SURESİ – 60. AYET)   Zekâtın, bu ayette sayılanların dışındaki kişi ve kuruluşlara verilmesi caiz değildir. Ancak aldıkları zekât ve fitreleri bir fonda toplayıp bunu, ayette belirtilen yerlere sarf ettikleri bilinen dernek, kurum ve yardımlaşma fonlarına zekât ve fitre verilebilir. Ayrıca, zekât alma şartlarını taşısa bile: A-) Ana, baba, büyük ana ve büyük babalara, B-) Oğul, oğlun çocukları, kız, kızın çocukları ve bunlardan doğan çocuklara, C-) Müslüman olmayanlara zekât verilmez, D-) Karı-koca da birbirlerine zekât veremez.   Kısaca ifade etmek gerekirse, zekât ibadeti, İslâm’ın temel şartlarından biridir. Kur’an ve sünnette bu ibadete özel bir önem atfedilmiş ve namazla birlikte sıklıkla gündeme getirilmiştir. Zekât ahlâkî ve sosyal yönü de ön plana çıkan bir ibadettir. Toplum bireyleri arasında ekonomik farklılıkların uçuruma dönüşmesini önleyen bir yapıya sahiptir. İnsanın bencillik, cimrilik, aşırı mal hırsı gibi olumsuz yanlarını törpüler.   KAYNAK: DİYANET AYLIK DERGİ   KASIM - 2004

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler